

Fortællinger om det anderledes

Ved gymnasiereformen i 2005 blev det indskrevet i læreplanen for musikfaget, at "ikke-vestlig musik" og "folkemusik" (således betegnet i lærerplanen) skulle være en del af kernestoffet. Ved hjælp af etnografiske metoder og analyse af diskurser i det gymnasiemusikalske felt har jeg vist, hvordan de musikformer, som falder ind under betegnelserne "ikke-vestlig musik" og "folkemusik" nemt kan komme til at repræsentere en "anderledeshed", som risikerer at undergrave formålet med at inddrage disse musikformer.

I 2014 lavede jeg feltarbejde på flere sjællandske gymnasier og interviewede en række centrale aktører, som havde deltaget i diskussionerne omkring ikke-vestlig musik og folkemusik i gymnasieskolen både før, under og efter 2005-reformen. Ved at diskutere og analysere de fortællinger, som cirkulerede i feltet i form af lovtekster og vejledninger til disse, i undervisningsmaterialer, blandt lærerne selv og i undervisningssituationer, blev jeg opmærksom på, at inddragelsen af det gymnasielærerne mente måtte falde ind under betegnelserne "ikke-vestlig musik" og "folkemusik" for det meste blev set som et middel til at opnå noget andet. Både lærere og undervisningsplanlæggere på højere niveauer gik ud fra, at eleverne ikke kendte til disse musikformer i forvejen. En stærk fortælling i feltet var, at netop derfor ville mødet med musikformerne kunne bidrage til elevernes dannelsesproces og udvikle dem til tværkulturelt sindede borgere.

Ikke-vestlig musik og folkemusik repræsenterede på den måde en anderledeshed, som skulle rykke ved elevernes verdensbillede og derved lære dem, at verden er større end dem selv. Den tyske pædagogikforsker Thomas Ziehes (2004, 70) tanker om, at anderledesheden kan holde en latent egocentrisme i skak hos unge, er en central forudsætning for denne tankegang. Men når ikke-vestlig musik og folkemusik på den måde behandles som middel fremfor mål risikerer man så ikke, at omdrejningspunktet for beskæftigelsen med dem bliver deres abstrakte anderledeshed fremfor det konkrete musikalske indhold? Som musikpædagogikforskeren Øivind Varkøy påpeger (2003, 205), kan resultatet blive, at eleverne lærer at forholde sig overfladisk til andre kulturer, fremfor at respektere dem og forstå dem.

Resultaterne af min forskning understreger Varkøys pointe. I forbindelse med mit feltarbejde lagde jeg mærke til, at ingen af de aktører, jeg mødte, havde nemt ved at definere, hvad "ikke-vestlig musik" og "folkemusik" egentlig var. En af de lærere jeg interviewede sagde – i et forsøg på at komme nærmere en definition – "Det er vel meget sådan alt det musik, som man traditionelt set ikke underviser i i gymnasiet, ikke ...?" I udsagn som dette flyder definitioner på formål og definitioner på indhold sammen. Vestlig kunst- og populærmusik positioneres rent diskursivt som "det kendte", mens ikke-vestlig musik og folkemusik positioneres som "det fremmede".

Paradokset er, at begreberne kommer til at virke grænsedragende, hvilket står i kontrast til fortællingerne i det gymnasiepædagogiske miljø om, at formålet med at inddrage ikke-vestlig musik og folkemusik bygger på ønsker om at skabe tværkulturel forståelse. Dette sker på ingen måde, fordi aktørerne i gymnasieskolen ønsker det, men nærmere på grund af den måde feltet er struktureret på. Dels giver mange af lærerne udtryk for, at de mangler uddannelse i relation til ikke-vestlig musik og folkemusik, dels er de måder, hvorpå man arbejder i gymnasie musikfaget, udviklet på grundlag af vesteuropæisk kunstmusik og kommerciel populærmusik, fordi det er de musikformer, man traditionelt har arbejdet med i faget. Man kunne spørge, om bekendtgørelsens fokus på kompetencer som funktionsharmonisk analyse og nodeforståelse er med til at fastfryse undervisningsindholdet, fremfor at skabe plads til andre og nye musikformer?

Dette problemfelt kræver yderligere forskning, hvis de musikformer som falder ind under kategorierne "ikke-vestlig musik" og "folkemusik" – og også mange andre former for musik – skal have en plads som andet end blot eksotiske indslag i gymnasie musikundervisningen. Her kunne et tættere samarbejde mellem gymnasielærerne, og i det hele taget det gymnasiepædagogiske miljø og de postkoloniale og musikanalytiske universitetsmiljøer, være en oplagt start. Derved kunne man skabe et forum for sparring omkring og udvikling af bedre undervisningsmaterialer, -praksisser og efteruddannelsesmuligheder. I sådan et forum kunne man også diskutere – og gentænke – rammer, læreplaner og strategi for "ikke-vestlig musik" og "folkemusik" i ikke bare gymnasieskolen, men i musikuddannelserne generelt.

Referencer

- Ziehe, Thomas. 2004. "'God anderledeshed' i undervisningen." I *Øer af intensitet i et hav af rutine – Nye tekster om ungdom, skole og kultur*, 65-80. København: Forlaget Politisk Revy.
- Varkø, Øivind. 2003. *Musikk – strategi og lykke: Bidrag til musikkpædagogisk grunnlagstenkning*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.